

geweld en grensoverschrijdend gedrag bij
kinderen en jongeren

Karina Hellinga

fier!fryslân
hulp bij geweld

FIER!FRYSLAN

Blijf van mijn lijf

Asja

Eerwraakhuis Zahir

Ambulant

Hulpverlening

Prostitutie maatschappelijk werk

Voorlichting en outreaching

Lotgenotengroepen

Advies- en Steunpunt Huiselijk geweld

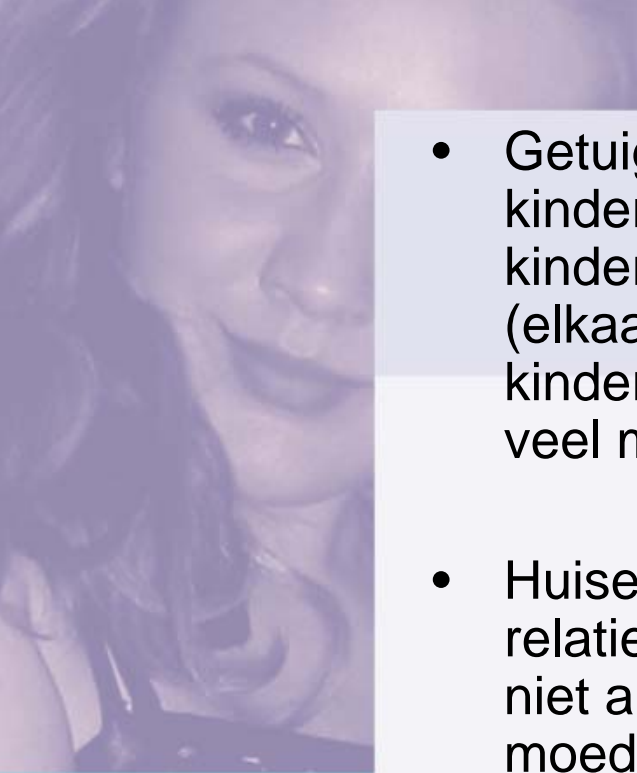
Kinder- en Jeugd Trauma Centrum

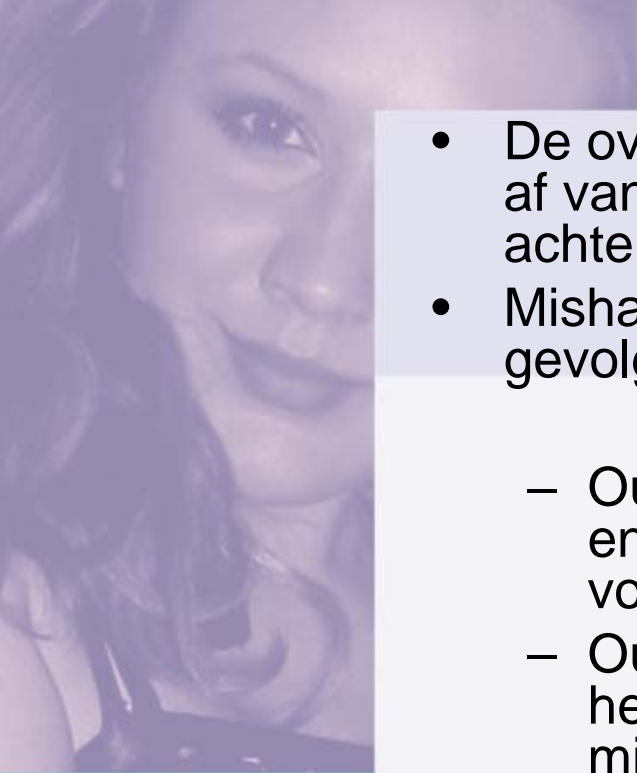
Coördinatiepunt vrouwenhandel Friesland

Kindermishandeling

- Huiselijk geweld is ingebed in relaties waarin afhankelijkheid, macht, controle en middelen ongelijk verdeeld zijn.
- Huiselijk geweld heeft ingrijpen van buitenaf nodig.
- Kindermishandeling omvat: fysiek geweld, psychisch en seksueel geweld, verwaarlozing.
- Kindermishandeling gaat vaak samen met mishandeling van moeders. >>

-
- Getuige zijn van geweld is kindermishandeling. Minstens 80% van de kinderen in gezinnen waarin volwassenen (elkaar) mishandelen is daar getuige van: kinderen zien, voelen, ruiken, weten vaak veel meer dan ouders denken.
  - Huiselijk geweld heeft betrekking op alle relaties in huiselijke kring: kinderen zien niet alleen de mishandeling van hun moeder.
  - Kinderen gaan overleven: zorgend gedrag, aangepast of juist agressief en baldadig gedrag, hun sociale vaardigheden en contact met leeftijdgenoten kunnen onder hun ervaringen lijden. >>

-
- De overlevingsstijl van kinderen hangt o.a. af van leeftijd, sekse, etnische/culturele achtergrond, ernst van het geweld.
  - Mishandeling van een ouder heeft extra gevolgen voor kinderen:
    - Ouder is te toegeeflijk is (schuldgevoel) en stelt geen grenzen (compensatie voor geweld).
    - Ouder is boos en geïrriteerd omdat in het kind eigenschappen van de mishandelende partner worden gezien of juist omdat onmacht ervaren wordt in het omgaan met ongewenst gedrag van het kind.
    - Mishandelde ouders kunnen hun spanning en frustratie op hun kind afreageren waardoor het kind ook secundair slachtoffer is. <<

Enkele theoretische achtergronden

Hechting: Geweld in het gezin betekent dat ouders onvoldoende bescherming en veiligheid kunnen bieden.

Gevolg: kind overleeft en zal zich verminderd hechten.

Traumatisering: De wereld wordt voor het kind angstig en bedreigend. Hoe vaker en hoe ernstiger het geweld, hoe meer het kind getraumatiseerd raakt. Het kind is voortdurend alert, ontwikkelt zich niet omdat alle energie naar overleven gaat. >>

Er ontstaan:

- neurobiologische veranderingen (te zien op hersenscans)
- cognitieve veranderingen (het kind blijft steken in cognitieve ontwikkeling, basisovertuigingen van en over zichzelf en anderen veranderen)
- affectieve veranderingen (herbeleving, vermijding, prikkelbaarheid, afgevlakte of juist overweldigende emoties).

Sociaal leren: modellering:

kinderen leren dat geweld loont.

Kinderen leren sekseongelijkheid.

Kinderen leren dat geweld kan in intieme relaties en dat het een manier is om conflicten op te lossen. <<

Kern van kindermishandeling

- Ontwikkeling wordt belemmerd en een kind kan niet uitgroeien naar wie hij/zij wezenlijk is.
- Kinderen zijn angstig, voelen zich van geen waarde en betekenis. Identiteit gekwetst, geen eigen waardenkader
Effect op hun gedrag: bv. afhankelijkheid van anderen. Mogelijk later doelwit voor loverboys, geweldplegers.
- Kinderen zijn diep in verwarring over goed en fout, over wat wel/niet van waarde is.

Signalen kindermishandeling

Deze zijn specifiek: altijd bekijken naar het kind, het gezin, de relaties, de situatie.

LICHAMELIJKE MISHANDELING

- Uiterlijke en inwendige verwondingen.
- Uitspraken van het kind over geslagen worden.
- Angst voor ouders/andere volwassenen, angst om naar huis te gaan, angst om geslagen te worden.
- Onmogelijke verklaringen over verwondingen of pijn.

>>

EMOTIONELE MISHANDELING

- Laag zelfbeeld
- Schijnvolwassenheid
- Slaapstoornissen
- Depressie
- Angst /Faalangst
- Zelfmoordneigingen

LICHAMELIJKE VERWAARLOZING

- Gebrek aan hygiëne
- Onvoldoende of onaangepaste voeding
- Kind heeft honger, bedelt of steelt eten
- Vertraagde motoriek
- Groeiachterstand

>>

EMOTIONELE VERWAARLOZING

- Bang om hechte relaties aan te knopen
- Overdreven drang naar affectie
- Allemansvriendje

SEKSUEEL MISBRUIK

- Wondingen aan de geslachtsorganen, anus
- Zwangerschap
- Pijn in de bovenbenen
- Seksueel overdraagbare aandoeningen
- Extreem seksueel gekleurd gedrag en/of taal
- Ongewone kennis van seksualiteit
- Zoekt seksuele toenadering tot volwassenen
- Negatief lichaamsbeeld
- Zelfverminking >>

GEDRAG VAN HET KIND

- Negatief zelfbeeld
- Depressief, droevig, teruggetrokken
- Agressief, destructief
- Niet spontaan
- Toont geen gevoelens of pijn
- Lusteloos, wil niet spelen
- Labiel
- Hyperactief
- Zelfdestructief
- Drug- of alcoholgebruik
- Plotselinge gedragsveranderingen

GEDRAG VAN HET KIND T.O.V. ANDERE KINDEREN

- Agressief
- Achterdochtig
- Niet geliefd bij andere kinderen >>

GEDRAG VAN HET KIND T.O.V. DE OUDERS

- Bang, waakzaam, volgzaam, meegaand
- Gedraagt zich anders in het bijzijn van de ouders

GEDRAG VAN DE OUDER(S)

- Onverschillig over het welzijn van het kind
- Negatieve uitlatingen over het kind, agressief
- Troost het kind niet naar behoefte
- Verwaarlozing of laat inschakelen van medische hulp
- Houdt het kind vaak thuis van school
- Heeft verwachtingen die niet passen bij de leeftijd van het kind
- Zet het kind erg onder druk om te presteren

RISICOFACTOREN IN DE GEZINSSITUATIE

- Sociaal isolement, regelmatig verhuizen
- Partnermishandeling
- Slechte algemene hygiëne
- Stress
- Verslaving, psychiatrische problemen
- Voorgeschiedenis van mishandeling, verwaarlozing of seksueel misbruik
- Ongewenste zwangerschap
- Sterke verschillen in opvoedingsstijl of –cultuur

<<

Interventies

Observeren

- Hou rekening met het kind dat een geheim heeft

Doe iets met je vermoeden

- Bespreek je vermoedens in het team
- Vraag advies bij een ASHG of bij de Centrale Toegang van Bureau Jeugdzorg
- Meld bij het AMK

Praat met kinderen/jongeren

- Maak contact. Kinderen wachten soms tot iemand hen aanspreekt. >>

Respecteer het tempo van kinderen

- Geef het de ruimte te geven om voor zichzelf te beslissen om te praten over zijn/haar problemen.

Doe geen beloftes die je niet kan nakomen

- Zeg bijvoorbeeld niet dat jij er voor zal zorgen dat het nooit meer zal worden geslagen of misbruikt.

Beloof geen geheimhouding, dan ben je juist veilig en betrouwbaar

- Ben transparant over waarom en wat je gaat doen. <<

Interventies naar kinderen

Professionele houding

Zoek de veerkracht van kinderen

- Geef het kind mogelijkheden om van betekenis te zijn en mee te doen.

Wie zijn significant others voor het kind

Leer het kind dat er grenzen zijn en dat het die kan stellen.

- Alledaagse gebeurtenissen, grenzespelletjes, wat zou jij doen als...
- Stel zelf ook grenzen, maak het veilig voor een kind.
- Wees zelf een zinvol model

Maak evt. een veiligheidsplan, het kind kan er zelf in meewerken.

Leer kinderen dat ruzie prima is maar geweld niet.

- Leer kinderen dus hoe ze op zinvolle wijze conflicten kunnen oplossen.

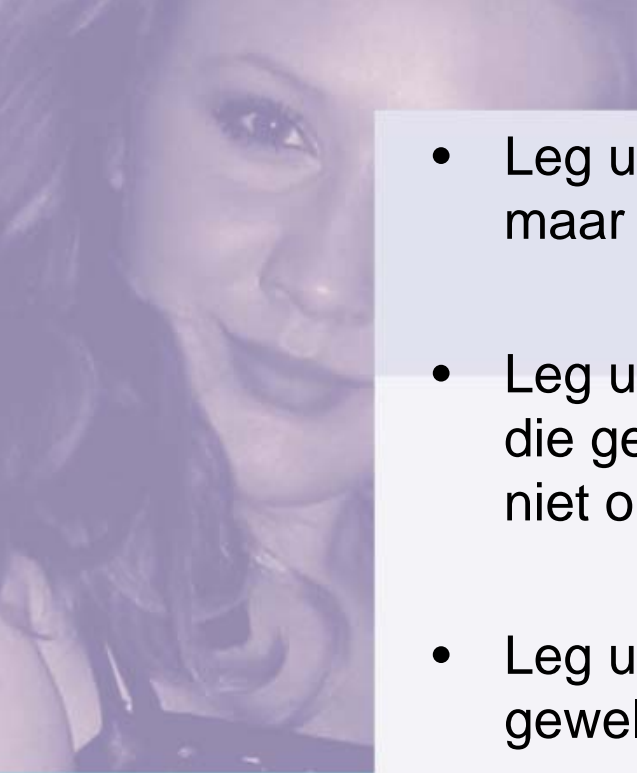
Wijs ouders niet af, kinderen zijn vaak loyaal. Wijs geweld wel af, ook daarin ben je een voorbeeld en bied je waarden en normen aan.

Bespreek in je team de mogelijkheden voor therapie, groepen voor kinderen. <<

Suggesties voor je contact met ouders

- Geef rust en breng je eigen professionaliteit en expertise in: er kan met jouw over geweldservaringen gesproken worden.
- Benadruk dat je zorgvuldig en transparant met de informatie omgaat.
- Benadruk dat geweld nooit gerechtvaardigd is.
- Leg uit dat er ervaring is met geweldsvraagstukken en dat geweld gestopt kan worden.
- Leg uit dat geweld verboden is. >>

-
- Leg uit dat geweld bijna nooit vanzelf stopt maar dat er anderen nodig zijn.
  - Leg uit dat er goede hulpverlening is en dat die gericht is op het stoppen van geweld, niet op het stoppen van de relatie.
  - Leg uit dat het voor kinderen goed is als geweld tussen ouders wordt gestopt.
  - Bevestig hen in hun wens goede ouders te willen zijn, ze kunnen daar verantwoordelijkheid voor nemen. <<

Jongeren

Confrontatie met waarden en normen over vriendschap, relatie, seksualiteit, eer.

- Moraal: alles kan en niets is gek
- Angst om er niet bij te horen, afhankelijkheid van groepsnorm
- Kwetsbaar voor seksueel grensoverschrijdend gedrag: 1 op de 6 meisjes en 1 op de 20 jongens is wel eens is gedwongen om iets te doen of toe te staan op seksueel gebied

Steeds meer ruimte voor ongewenste seksuele contacten via sms, msn en internetsites. Ook de ideeën, beeldvorming t.a.v. vriendschap, relaties en seksualiteit in de jongerencultuur worden beïnvloed door media en techniek. >>

Voorbeelden van grensoverschrijdingen zijn vaak dichtbij

- Seksueel contact voor een drankje, kleding, telefoon
- Contacten en seksueel contact via Internet
- Pesten
- Verwachtingen in uitgaansleven

**Verkeringsgeweld: in 1 op de 5
verkeringen**

<<

Kwetsbaarheid

Sommige jongeren zijn extra kwetsbaar

- Praktijkonderwijs
- Eerculturen
- Gesloten culturen
- Onstabiele gezinssituaties
- Huiselijk geweld

Eigenheid, eigen waarden en normen zijn belangrijk

- Rol van de samenleving?
- Rol van u in gezinnen/in de praktijk?
- Wat is normaal? En waarom? >>

Loverboy/suikeroom contact

Een loverboy is doelbewust op zoek naar jongeren om te gebruiken voor eigen belangen. Hij zorgt dat de jongere afhankelijk van hem wordt.

Bekende technieken van de loverboy:

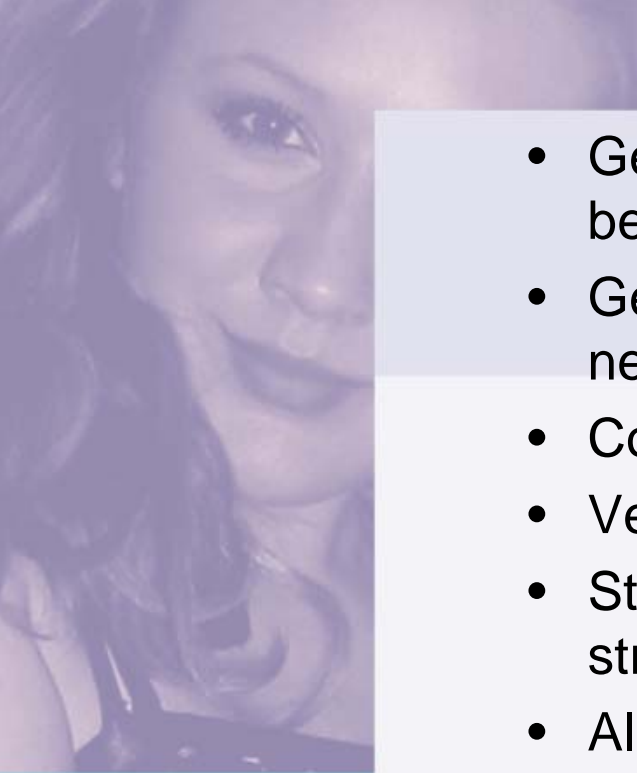
- **Misleiding:** mooie beloftes over de relatie, over schulden die betaald worden, over glamour en glitter, over de toekomst
- **Isolatie:** langzamerhand wordt de jongere door beïnvloeding weggehaald bij eigen omgeving. Bijvoorbeeld door te zeggen dat ouders discrimineren.
- **Psychische druk:** ‘voor wat hoort wat’
- **Dreiging met geweld tegen de jongere of tegen haar familie**
- **Seksueel geweld**
- **Verslaving ontwikkelen**
- **Gebruik maken van lovergirls**

Profiel risicomeiden

- Problematische gezinsachtergrond m.n. gemis ouderlijk toezicht.
- Traumatische ervaringen in jeugd m.n. in de vorm van seksueel misbruik.
- Psychische problemen en problemen op school.
- Instabiele persoonlijkheid.
- Behoefte aan acceptatie, gevoelig voor aandacht van jongens.
- Zijn veel bezig met seksualiteit, vertonen wervend gedrag en uitdagende kleding. >>

-
- Geringe zelfwaardering, gemakkelijk beïnvloedbaar.
  - Geen stevig en waardevol sociaal netwerk, gaan op in de relatie.
  - Conflicten met ouders in de pubertijd.
  - Verstandelijke beperking.
  - Streng christelijk, streng traditioneel of streng islamitisch gezin.
  - Alleenstaand en minderjarig asielzoekend.
  - Een onduidelijke vrijetijdsbesteding.
  - Hebben veel geld of nieuwe spullen.
  - Experimenteren met/staan open voor softdruggebruik/ verslavingen. >>

Loveboyprofielen

- 83 % heeft Nederlandse nationaliteit.
- 89% heeft een allochtone achtergrond.
- 37% is van Marokkaanse afkomst, daarnaast Turks, Surinaams, Antilliaans, Nederlands.
- 50% is jonger dan 24 jaar.
- Laag opleidingsniveau. Vaak al op jonge leeftijd uit het onderwijs gegaan.
- Opereert veel in groepen.
- Veelal een criminele carrière achter de rug. Vrouwenhandel en prostitutie zijn nooit het eerste delict van een loveboy.
- Maakt vaak gebruik van ernstige bedreigingen en excessief geweld.

Beleving = kern

Angst

- Angst om alleen te zijn, over te blijven, angst om niet waard te zijn, angst om niet gezien te worden, niet mee te mogen doen, in de steek gelaten te worden of kapot gemaakt te worden.
- Angst wordt omgezet in geven van wat verondersteld wordt als liefde om toch gezien te worden, liefde te krijgen, er bij te horen, etc. En door controle, lukt niet, daarom ook vaak eetstoornissen.
- Seksualiteit wordt geboden om maar te krijgen, om eigen gemis/behoefte te niet te doen of te vervullen. Obsessief bezig zijn met de jongen/man, eigen welzijn er van af laten hangen. >>

Verantwoordelijk voelen

- Het is mijn schuld, als ik maar beter mijn best doe, vanuit een gevoel niet de moeite waard te zijn, nooit goed genoeg.
- Geweldsspiraal gaat al snel draaien.
- Vaak niet geleerd om te praten en bevestigd te worden, of juist tegenstrijdigheden geleerd. Dan kun je niet op je eigen beelden, ideeën, gevoelens vertrouwen.
- Dan is wat van buitenaf komt belangrijk. Ervaring dat eigen realiteit er niet kan zijn, of wordt ontkend, dan ga je dat zelf ook doen. Dan weet je niet meer of iets goed of niet goed is. Dus ben je in gevaar en/of wordt je opnieuw beschadigd.
- . >>

-
- Zelf ook verantwoordelijk maken om de pijn, machteloosheid maar niet te voelen.

Gemis, behoefte aan koestering

- Deze behoefte wordt niet in eigen waarden gezocht maar daar waar je denkt dat het gemakkelijk te vinden is, in de liefde als je gewend bent daarin veel te investeren. Of wanneer je er leuk uitziet en daar wel feedback op krijgt. Of wanneer je niet geleerd hebt stil te staan bij (eigen) waarden en seksualiteit een middel wordt om iets te krijgen.
- In het begin krijgen de meiden ook veel van een loverboy, waardoor de afhankelijkheid ontstaat en de patronen van de geweldsspiraal. >>

-
- Er bij willen horen speelt grote rol wanneer er traumatische ervaringen zijn geweest, wanneer er sprake is van verstandelijke beperkingen en/of psychiatrische beelden.

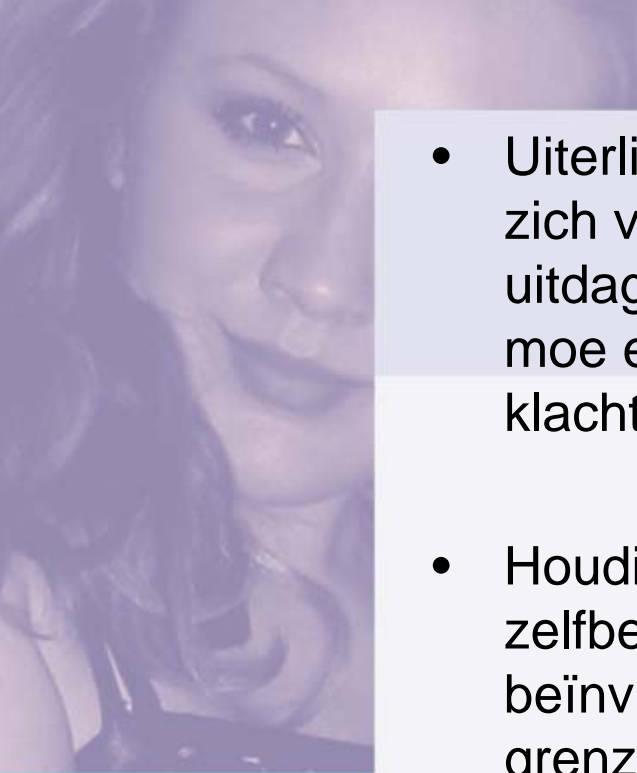
Gevolgen voor jongeren:

- Inleveren, geen eigen waarden, aanpassen, verantwoordelijk voelen, gevoelig voor kritiek, geweld toestaan vanuit acceptatie van verantwoordelijkheid....geen mogelijkheden voor ontwikkeling! <<

Signalen bij loverboycontacten

- Gedrag en houding tegenover anderen. Het meisje heeft ineens afwijkende normen, veel belangstelling voor bepaalde (oudere) jongens en seks, weinig binding met thuis, veel nieuwe contacten. Dit kan zich uiten in uitdagend gedrag of juist door zich extra aangepast te gedragen thuis om geen wantrouwen te wekken.
- Gedrag en houding tegenover omstandigheden. Ze heeft sterk wisselende emoties en is niet zo flexibel. Ze weet niet hoe ze zelf de situatie kan veranderen en heeft het gevoel dat alles haar overkomt. >>

-
- Uiterlijke en fysieke toestand. Ze kleedt zich van de ene op de andere dag uitdagend of juist heel ingetogen. Ze ziet er moe en mager uit, psychosomatische klachten en/of verwondt zichzelf.
  - Houding tegenover zichzelf. Een negatief zelfbeeld en depressief. Ze is snel beïnvloedbaar en durft of kan zelf geen grenzen aangeven. Ze voelt zich machteloos, slachtoffer van de situatie.^[1]

^[1] De betovering verbroken VOF/NIZW
2006<<

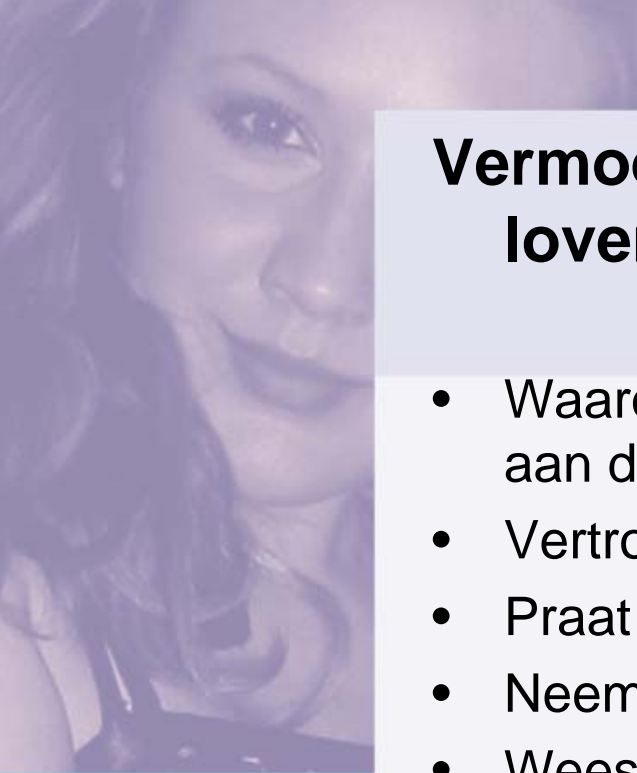
Algemene gedragssignalen bij loverboycontact

- Ziet er anders uit dan voorheen.
- Eet slecht.
- Drinkt en/of blowt.
- Gaat extreem vaak uit.
- Hangt veel op straat rond.
- Heeft veel geld/dure spullen.
- Is overdreven vrolijk.
- Trekt zich terug.
- Heeft plotselinge huilbuien.
- Heeft woede-uitbarstingen.

>>

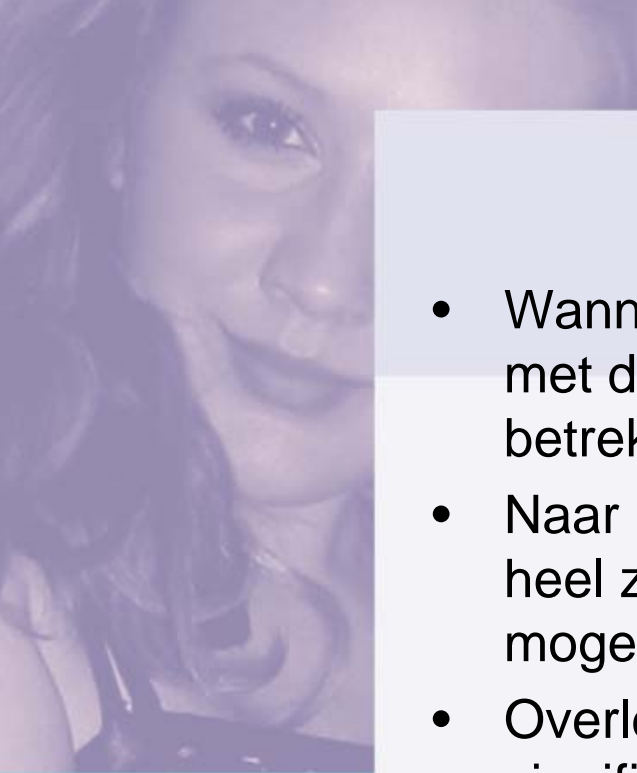
-
- Vertoont in verschillende situaties ander gedrag.
  - Gaat onregelmatig naar school, spijbelt, heeft slechte schoolprestaties.
  - Heeft thuis problemen, loopt weg van huis.
  - Is niet aanspreekbaar op gedrag.
  - Vermijdt het onderwerp prostitutie of projecteert dit op anderen.

<<

Vermoedens van loverboycontacten

- Waarom heb je een vermoeden, wat is er aan de hand?
- Vertrouw op intuïtie/niet-pluis-gevoel.
- Praat met het meisje/de jongen, vul niet in.
- Neem tijd maar wacht niet te lang.
- Wees zorgvuldig.
- Het gaat niet om waarheidsbevinding maar om een goed onderbouwd vermoeden. Dat kan altijd gemeld worden aan de politie of anoniem besproken.
- Overleg met AMK, politie, ASHG. >>

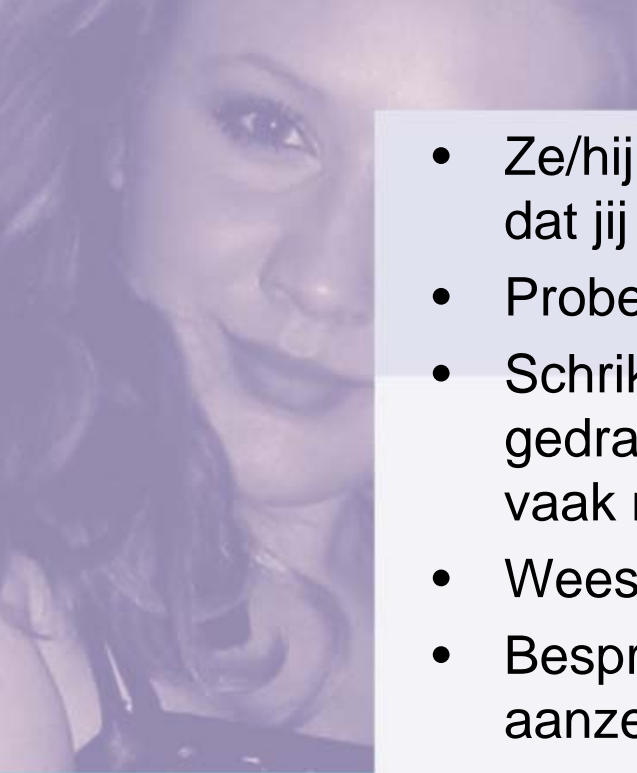
-
- Wanneer je zeker weet dat er contact is met de loverboy overleg dan in je team en betrek eventueel andere disciplines.
  - Naar het meisje/de jongen is duidelijkheid heel zinvol, duidelijkheid over mogelijkheden en over consequenties.
  - Overleg indien mogelijk met ouders, significant others en wees transparant in je handelen
  - Inventariseer vragen bij collega's, bij ouders, op school en zoek (eventueel bij Fier Fryslân) antwoorden. Bijvoorbeeld voor juiste hulpverlening. <<

In gesprek met het meisje/jongen

- Maak geen verwijten.
- Nooit het vriendje afkraken, hij is haar identiteit geworden, nodig hem uit!
- Houd rekening met wisselende gevoelens en stemmingen.
- Beloof nooit iets dat je niet waar kunt maken.
- Toon respect voor wie ze/hij is, ook al keur je af wat ze/hij gedaan heeft.
- Toon geduld en geef ruimte zelf te kunnen beslissen.
- Accepteer dat ze/hij niet meteen wil praten.

>>

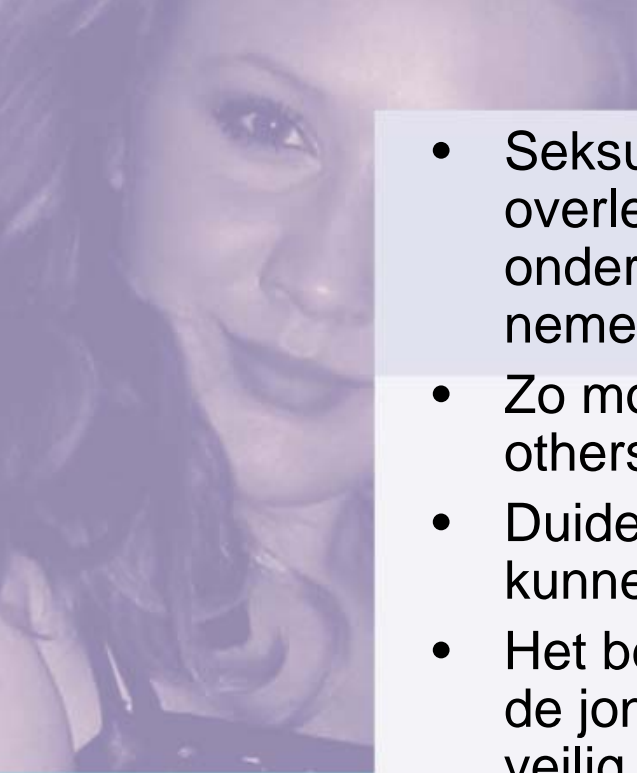
-
- Ze/hij heeft veel meegemaakt, accepteer dat jij het vaak niet begrijpt.
  - Probeer contact te houden, communiceer.
  - Schrik niet van leugens of manipulatief gedrag, in de wereld van geweld is dat vaak nodig om te overleven.
  - Wees duidelijk en vooral eerlijk.
  - Bespreek prostitutie kenmerken vanaf de aanzet.
  - Pas je niveau aan en leg veel en vaak en simpel uit.
-
- Methodiek speciaal voor moeilijk lezende meisjes is: *Mooi meisje. Verliefd op een loverboy (Hoefnagel, 2005)*. <<

In contact met de jongere

- Welke dromen heeft het kind, wat wil het vanuit zichzelf. Stimuleer!
- Seksuele voorlichting. Voorlichting over grensoverschrijdingen.
- Gebruik maken van dagelijkse gebeurtenissen, TV, muziek, groepsgebeuren. Wat zou jij doen als....
- Weerbaarheid: leren nee zeggen. Kan aan de hand van dagelijkse situaties...
- Aandacht en vertrouwen.
- Positieve bevestiging, niet alleen reageren op wat niet goed gaat...
- Eigen keuzes leren maken, aanspreken op 'ja'gevoel' en 'nee'gevoel. >>

-
- Seksualiseren en prostitueren verklaren als overleving en daarom zoeken naar onderliggende gevoelens. Deze serieus nemen en constructief gedrag waarderen.
  - Zo mogelijk systeem inzetten, significant others betrekken.
  - Duidelijk zijn over de zorgstructuur: waar kunnen jongeren en hun ouders terecht.
  - Het belangrijkste is dat je dicht bij het kind/ de jongere bent, écht betrokken bent, het veilig maakt waardoor gezegd/gevoeld kan worden waar het echt om gaat: angst, verdriet, pijn, boosheid, maar ook plezier, energie, eigenheid.
  - Herhaal veel, maak situaties van dichtbij heel belangrijk, daar begint 't! Daar ontstaat een eigen waardenkader. <<

SPV: Kansen!

- Signalering.
- Systeemgericht.
- Constructieve beïnvloeding van sociale netwerken.
- Kunnen omgaan met complexe situaties, psychiatrische ziektebeelden, onstabieleit.
- Bieden van structuur en duidelijkheid.

SPV: Uitdaging

- Welke visie heb je t.o.v. geweld, kinderen, jongeren?
- Welke professionele houding vind je nodig? En waarom?
- Signaleer je?
- Maak je bespreekbaar?
- Ben je transparant naar cliënten? Naar collega's?
- Ben je systeemgericht?